

KOOSLOOME ARENGUKIIRENDI TAOTLUSVORM

Toetuse andmise eelduseks on ministeeriumi veebilehel avaldatud kaasamise ja koosloome plaan.

Veebilink ministeeriumi kaasamise plaanile	https://www.sm.ee/asutus-ja-kontakt/asutus/kaasamine-ja-osalemine
Arendustegevuse nimetus	Nakkushaiguste ennetamise võimekuse tõstmise läbi nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse kaasajastamise
Arendustegevuse esitaja (asutus)	Sotsiaalministeerium
Projektijuht (nimi, asutus, e-post, telefon)	Kerli Reintamm-Gutan, Sotsiaalministeerium, kerli.reintamm-gutan@sm.ee , +372 5303 7612
Arendustegevuse meeskonna liikmed¹ (esialgsed)	Maia-Triin Kanarbik (Sotsiaalministeerium), Terviseameti esindaja, Tervisekassa esindaja, kaasatav koosloome ekspert
Arendustegevusse kaasatavad huvirühmad (esialgsed)	Sotsiaalministeeriumi haldusalasse kuuluvad asutused (nt Terviseamet, Tervisekassa jne), erialaseltsid (nt Eesti Infektsioonhaiguste Selts, Eest Perekarstide Selts jne), mittetulundusühingud, patsientide esindajad, relevantsete ministeeriumid (nt Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium), vajaduspõhiselt täiendavad erialased eksperdid
Arendustegevuse elluviimise periood²	01.01.25-30.11.25
Taotletava toetuse summa	42 051 € (koos käibemaksuga)

1. Taust ja probleemikirjeldus

Kirjeldage arendustegevuse eesmärki ja olulisust ning selle ühiskondlikku mõju (3 lausega).

Suure ühiskondliku mõjuga algatus on täidab samaaegselt järgmisi p 1.1-1.3 tingimused:

- 1.1 horisontaalne ja mõjutab mitut valdkonda või sellel on oluline sotsiaal-majanduslik mõju ühes valdkonnas,*
- 1.2 puudutab paljusid eri huvidega huvigruppe või algatusega ilmneb vastuoluline mõju eri huvirühmadele,*
- 1.3 eeldab olulisi muutusi õigusaktides või toob kaasa olulise mõju riigieelarvele.*

Nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seadus (NETS) on keskne õigusakt, mis reguleerib nakkushaiguste tõrje korraldamist ja nakatunud isikule tervishoiuteenuse osutamist ning on seega üks võtmelemente nakkushaiguste alase poliitika kujundamisel Eestis. NETS-i kaasajastades läbi uue tervikteksti eelnõu koostamise on võimalik luua tänapäevane raamistik nakkushaiguste leviku tõkestamiseks ja

¹ Kes peale projektijuhi arendustegevuse elluviimisesse panustavad? Soovitame arengukiirendis osaleda võimalusel 4-5 liikmega meeskonnana.

² Arendustegevus tuleb ellu viia 12 kuu jooksul alates lepingu sõlmimisest. Soovitame arvestada, et tegevustega saab alustada jaanuarist 2025.

terviseohutuse tagamiseks, arvestades kaasaegseid riske ja tehnoloogilisi lahendusi. Uuel seadusel on edaspidi otsene mõju tervishoiu-, haridus- ja majandussektoritele, luues paremad eeldused sektorite üleseks kriisivalmiduse parandamiseks ja rahvastiku tervise kaitseks.

2. Soovitud muutus arendustegevusega

- *Kirjeldage, millist muutust teie arendustegevus loob.*
- *Mis muutub Eestis paremaks, kui teie soovitud muutus teoks saab?*
- *Millist lisandväärtust kaasamisprotsessilt ootate?*
- *Kui arendustegevus on osa suuremast ja pikemast protsessist, kirjeldage pikemat plaani ja arendustegevuse paiknemist selles.*

NETS-i kaasajastamise vajaduse tõi tugevalt esile COVID-19 pandeemia. Näiteks Riigikohtu 31. oktoobri 2022 otsus³ kinnitas NETS-i ja selle alusel koroonaviiruse leviku ohjeldamiseks välja antud korralduste kooskõla põhiseadusega, kuid juhtis tähelepanu vajadusele NETS normistikku laiaulatuslikult täpsustada, eriti just uute võimalike nakkushaiguste puhangute kontekstis. NETS-i kaasajastamise vajadust on samuti toonud esile nii 2023. aastal toimunud WHO väline hindamine⁴ kui ka EL määruse 2022/2371⁵ alusel läbi viidud hindamine (raport ei ole veel avalik). Võttes arvesse nii Riigikohtu lahendit kui ka rahvusvaheliste ekspertide sisendit ning asjaolu, et NETS on võetud vastu enam kui 20 aastat tagasi, tuleks ette valmistada täiesti uus NETS eelnõu. Uue NETS tervikteksti ette valmistamisel on võimalik luua loogilisemad seosed kogu seaduse teksti vahel ja ümber teha kogu seaduse mõisteparaat, võttes arvesse eelnevalt kirjeldatud sisendit ning nakkushaiguste tõrje kaasaegseid aspekte. Samuti on võimalik uue NETS eelnõuga adresseerida mitmeid teisi rahvastiku tervise kaitse aspektist olulisi probleemkohti, nagu seda on näiteks valmisolek pandeemiateks ja nende ennetamine, lapseea vaktsineerimistega hõlmatustega langus jne.

COVID-19 pandeemia kogemus on oluliselt tõstnud laiema elanikkonna teadlikkust nakkushaigustega seotud võimalike piirangute, meetmete ja kehtiva õigusruumi osas. Sellest tulenevalt võib nakkushaigustega seotud riiklike suuniseid või õigusakte käsitleda tundliku teemana nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt. Teema käsitlemine vajab kaasavat lähenemist, sest igasugused suuremahulised ja põhjalikumad NETS-i puudutavad muudatused on tugevalt avalikkuse ja meedia tähelepanu alla. Seega on oluline kogu eelnõu ettevalmistamisega seotud kavandatavatele tegevustele läheneda kõiki osapooli arvesse võttes ning selgelt koordineeritud kaasamisprotsess võimaldab seda teha süstemaatiliselt.

Koosloome arengukiirendiga soovitakse kaasata eksperte nii tervishoiusüsteemist kui ka valdkondade üleselt, sh koosloomealast ekspertiisi, ja võimalusel laiemat avalikkust uue NETS eelnõu (sh seletuskirja) ettevalmistamise protsessi. Läbipaistev ja selge kaasamine eelnõu ette valmistamise faasis vähendab selle tõenäosust hiljem läbi kukkuda ning toetab soovitud muutuste ellu viimist. NETS-i uue tervikteksti eelnõu koostamisega on võimalik luua täiesti uus lähenemine nakkushaiguste valdkonnale Eestis:

- Nakkushaiguste seiresüsteemide, ennetus- ja kontrollimeetmete tagamine ning nende selgem defineerimine õigusruumis aitab tuvastada ja kiiremini kontrolli alla saada nakkushaiguste puhangud, vähendades koormust tervishoiusüsteemile nii tavaolukorras (nt iga-aastane sügis-talvine ülemiste hingamisteede nakkuste hooaeg) kui ka laiema epideemia korral (nagu seda oli nt COVID-19 pandeemia). See on oluliseks komponendiks rahvastiku tervise kaitsmisel ning kriiside ennetamisel ja neile valmistumisel Eestis.
- Lisaks on vaktsineerimine kui üks tõhusamaid nakkushaiguste ennetusmeetmeid Eestis eelkõige reguleeritud NETS-is. Vaktsineerimistega hõlmatuse on Terviseameti andmetel Eestis langeva trendiga juba enam kui 10 aastat. Vaktsineerimistega hõlmatuse edasisel jätkuval langusel suureneb oht vaktsiin-välditavate nakkushaiguste puhangute ja epideemiate tekkeks. Elanikkonna immuniseerimisega hõlmatuse tõstmiseks nii tava- kui ka kriisiolukorras on vajalik immuniseerimise korralduse nüüdisajastamine (nt apteekrite kaasamine), mis eeldab eelkõige NETS muutmist.
 - Samuti on Eestis tehtud uuringud tõstatanud probleemi laste kaalutusvõime⁶ vähese arvestamisega tervishoius. NETS-i läbi vaatamine ja muutmine võib luua õdedele võimaluse

³ [5-22-4/13 \(riigikohus.ee\)](https://iris.riigikohus.ee)

⁴ <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/376723/9789240092921-eng.pdf?sequence=1>

⁵ [Määrus - 2022/2371 - EN - EUR-Lex](#)

⁶ [Valmis lapspatsiendi kaalutusvõime hindamise juhend | Õiguskantsler](#)

praktiseerida laste kaalutusvõime hindamist selgetel õiguslikel alustel ka koolis vaktsineerimisel.

→ Seaduse kaasajastamine võimaldab selgemaks teha nakkusohutuse ja nakkushaiguste ennetamise korra ja meetmed töökohtadel vähendades nii haiguspuhangute majanduslikku mõju. Samuti on võimalik kaasajastada piiripunkti valdajate ja ettevõtjate sanitaarkontrolli nõudeid ja täpsustada Terviseameti ja teiste korraaitseorganite omavahelist koostööd. Arvestades aina suuremat globaliseerumist ja muutunud julgeolukorda Euroopas, siis on oluline tagada efektiivne nakkushaiguste piiriülese leviku tõkestamine.

Eelnõu ette valmistamine ja selle jaoks vajalike arutelude läbi viimine on üheks etapiks uue NETS-i välja töötamisel. NETS eelnõu väljatöötamiskavatsus valmib 2025. aasta alguses. NETS eelnõu mustand valmib Sotsiaalministeeriumi plaani kohaselt 2025. aasta novembriks, millele järgneb avalik kooskõlastusring ning rakendusaktide ette valmistamine. Seaduseelnõu koos seletuskirjaga esitatakse Vabariigi Valitsusele 2026. aasta märtsis. Uus seadus on planeeritud jõustuma 2027. aasta alguses.

NETS-i uuendamine aitab kaasa Eesti 2035⁷ strateegias toodud muudatuse vajadusele kujundada inimeste hoiakuid ja käitumist tervist ja keskkonda hoidvaks ning vähendada riskikäitumist. Näiteks on vaktsineerimine üks tõhusamaid ennetusmeetmeid inimese tervise hoidmisel.

Lisaks on rahvastiku tervise arengukavas 2020-2030⁸ toodud prioriteetse sekkumisena infektsioonikontrolli ja tervishoiuteenuse osutamise seotud nakkuste puhul kaasajastatud tervikliku poliitika loomine, mille üheks keskseks elemendiks on NETS muutmine.

3. Seosed Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskavaga perioodiks 2021-2027

Arendustegevus peab toetama rakenduskava 2021-2027 eesmärkide ja kavandatud sekkumiste tõhusat ja tulemuslikku elluviimist ning rakenduskava elluviimisega seotud ministeeriumide kaasamise ja koosloome ning sotsiaalpartneritega koostöö võimekuse suurendamist.

3.1 Missuguste [rakenduskava](#) prioriteetide saavutamist kaasamise ja koosloome arendustegevused toetavad?

Tutvuge viidatud rakenduskavaga ning märgi paremale poole linnuke selle või nende prioriteetide ette, millega arendustegevus seotud on.

- Nutikam Eesti
 Rohelisem Eesti
 Ühendatum Eesti
 Sotsiaalsem Eesti
 Inimestele lähedasem Eesti

3.2 Tooge välja, missuguste [üheteuuluvuspoliitika fondide meetmete ja sekkumiste](#) elluviimist kaasamise ja koosloome arendustegevused toetavad

Tutvuge viidatud meetmete nimekirjaga ja tooge välja meetme number, nimetus ja sekkumine, mille elluviimisse arendustegevus otseselt panustab.

21.4.3.2 – edendada töötajate, ettevõtete ja ettevõtjate kohanemist muutustega ning aktiivse ja tervena vananemist ning tervislikku ja hästi kohandatud töökeskkonda, kus ohjatakse terviseriske – terviseriskide ja riskikäitumise vähendamine ning kogukondade ja paikkondade võimestamine tervise edendamisel

21.4.3.4 – edendada töötajate, ettevõtete ja ettevõtjate kohanemist muutustega ning aktiivse ja tervena vananemist ning tervislikku ja hästi kohandatud töökeskkonda, kus ohjatakse terviseriske – terviseriskide ja –ohutuse teenuste kujundamine

4. Kavandatavad koosloome arendustegevused

- Kirjeldage, mida kavatsete teha, et punktis 2 toodud eesmärgini jõuda. Palun tooge tegevused välja sisuliste etappide kaupa kalendrikuu täpsusega. Kogu arendustegevus peab olema ellu viidud 12 kuu jooksul alates koostöölepingu sõlmimisest.

⁷ Eesti 2035 PUHTAND ÜLDOSA 210512_1.pdf

⁸ Rahvastiku tervise arengukava 2020-2030

- Milliseid koosloomemeetodeid plaanite kasutada?
- Milliste kompetentside või oskuste jaoks vajate ministeeriumivälisist eksperttuge?

Kokkuvõtlikult on olulisemad kavandatavad koosloome arendustegevused järgnevad:

- erinevate huvigruppide*, näiteks ametiasutuste, tervishoiutöötajate, haridustöötajate, töandjate, kohalike omavalitsuste, ja kodanikuühenduste seisukohtade ja vajaduste kaardistamine (täpne loetelu defineeritakse arendustegevuste ellu viimise esimese kolme kuu jooksul),
- selliste koosloomemeetodite kasutamine nagu töötoad, ümarlauad ekspertidega, ekspertrühma- või kogu loomine (täpsed meetodid defineeritakse peale välise protsessijuhi kinnitamist),
- koosloomealase eksperdi kaasamine (protsessijuht), kes omab varasemat kogemust või kokkupuudet rahvatervishoiualaste sekkumiste (ideaalis nakkushaiguste ennetamise valdkonnas) kujundamisel ning koosloomealaste meetodite kasutamist õigusloomes.

Tegevused** sisuliste etappidena ja võimalikud koosloomemeetodid** kalendrikuu kaupa on järgnevad:

Kuu	Tegevused
Jaanuar 2025	<ul style="list-style-type: none"> • Koosloomeeksperti kaasamine: Viiakse läbi hange koosloomeeksperti kaasamiseks. Luuakse koostöö koosloomeeksperti ja teiste relevantsete asutustega, täpsustatakse kaasamise meetodid ja üldine tegevuskava. • Huvirühmade kaardistamine: Erinevate huvigruppide* (tervishoiuasutused, kodanikuühendused, piirivalve, teadusasutused, töandjad, avalik sektor) ja nende ootuste kaardistamine ning kaasamisstrateegia loomine (sh koosloome arengukiirendi arengupäeval osalemine). Kaardistamine toimub osana seaduse väljatöötamiskavatsuse ette valmistamisest.
Veebruar 2025	<ul style="list-style-type: none"> • Esialgset konsultatsioonid: Esitatakse esialgsed kutsed kaardistatud huvirühmadele* osaleda edasistes aruteludes. Täpsustatakse arutelude eesmärgid ja ootused. • Koosloome töötubade planeerimine: Esimeste töögruppide ja koosloome arutelude ettevalmistamine, sh teemade ja ajakava kinnitamine.
Märts 2025	<ul style="list-style-type: none"> • Koosloome töötoad: Esimeste koosloome töögruppide või suurema avakoosoleku korraldamine, kus osalevad nt Sotsiaalministeeriumi haldusala asutuste esindajad ja täiendavad eksperdid. Arutelu fookus: õigusaktide lüngad, praktilised vajadused, ja soovitud laiemad muutused. • Fookusgrupid: Eraldi väiksemates gruppides arutelud konkreetsete teemade jaoks, et arutada sektorispetsiifilisi vajadusi ja soovitusi, näiteks nakkusohutus töökohal, piirikontroll ja rahvusvaheline koostöö.
Aprill 2025	<ul style="list-style-type: none"> • Konsultatsioonide jätkamine: Väiksemates gruppides arutelud (võimalikud ka fookusgrupid) keskenduvad spetsiifilistele valdkondadele, nt laborite kvaliteedisüsteem, nõuded nakkusohutliku materjali käitlemisele, vaksineerimise tõhustamine (võimalus ühildada arutelu ja kaasamine ülemaailmse immuniseerimisnädala teavituskampaaniaga).

Mai 2025	<ul style="list-style-type: none"> • Andmete analüüs ja esialgsed järeldused: Kogutud andmete ja arutelude käigus laekunud sisendi põhjal tehakse esmased järeldused seaduse muudatuste osas, mida eelnõus ja selle seletuskirjas käsitletakse. • Esialgse eelnõu koostamisega alustamine: Konsultatsioonide ja andmete põhjal alustatakse seaduse eelnõu esialgne versiooni koostamist koos seletuskirjaga. • Konsultatsioonide jätkamine: Väiksemates gruppides arutelud (võimalikud ka fookusgrupid) keskenduvad spetsiifilistele valdkondadele, nt infektsioonikontrolli kaasajastamine, andmevahetuse kitsaskohad ja lahendusvõimalused.
Juuni 2025	<ul style="list-style-type: none"> • Esialgse eelnõu mustandi koostamisega jätkamine: Eelnõu koostamist koos seletuskirjaga jätkatakse. Võimalusel jagatakse eelnõu esmast mustandversiooni koosloomeprotsessis seni osalenud ekspertidega tagasiside saamiseks. • Vajadusel täiendavad konsultatsioonid ekspertidega: Väiksemates gruppides arutelud, mis keskenduvad nt nakkushaigustega seotud mõistetele ja definitsioonidele Eestis kehtivas õigusruumis.
Juuli 2025	<ul style="list-style-type: none"> • Vahekokkuvõtted • Esmase tagasiside ja sisendi analüüs ja reflekteerimine • Koosloome tegevuste ja seni kavandatud meetodite refleksioon ja sobivuse analüüs • Eelnõu ja seletuskirja mustandite täiendamine ja korrigeerimine
August 2025	<ul style="list-style-type: none"> • Konsultatsioonide jätkamine: Väiksemates gruppides arutelud (võimalikud ka fookusgrupid) keskenduvad spetsiifilistele valdkondadele, nt rahvusvaheliste hindamiste käigus tuvastatud võimelüngad Eesti võimes reageerida piiriülestele terviseohtudele. Kaaluda võimalusel eelnõu käsitlemist mõnel avalikul arutelul, nt arvamusefestival. • Esialgse eelnõu mustandile tagasiside: Jagatakse eelnõu esimest versiooni koosloomeprotsessis seni osalenud ekspertidega tagasiside saamiseks.
September 2025	<ul style="list-style-type: none"> • Täiendavad konsultatsioonid: Vajadusel veel arutelud väiksemates gruppides, et kinnitada lõplikud muudatused ja kokkulepped. Samuti võivad mõned teemad, mille käsitlemisega alustati juba kevadel, vajada jätkuarutelusid. • Eelnõu täiendamine: Tehakse vajalikud parandused ja täiendused seaduseelnõu mustandis, võttes arvesse saadud tagasisidet. • Mustandi viimistlemine: Koondatakse ja analüüsitakse laekunud avalik tagasiside, samuti ekspertide ja huvigruppide ettepanekud.

Oktoober 2025

- **Vajadusel täiendavad konsultatsioonid:** Viimased konsultatsioonid võtmehuvigruppidega (nt tööandjad, tervishoiutöötajad, piirivalve). Mõned teemad, mille käsitlemisega alustati juba varem, võivad vajada jätkuarutelusid.
- **Eelnõu mustandi valmimine:** Valmib esialgne seaduseelnõu mustand koos seletuskirjaga, mis peegeldab endas olulisemaid kaasamisprotsessi jooksul tehtud kokkuleppeid.

November 2025

- **Koondaruande koostamine:** Koostatakse aruanne koostööprotsessi tulemustest.
- **Eelnõu ametlik kooskõlastusring:** Eelnõu koos seletuskirjaga esitatakse avalikule kooskõlastusringile.

*Kaasatavad asutused ja osapooled on esmase kaardistuse põhjal näiteks Justiitsministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Siseministeerium, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, Andmekaitse Inspektsioon, Eesti Apteekrite Liit, Eesti Arstide Liit, Eesti Perearstide Selts, Eesti Puuetega Inimeste Koda, Eesti Õdede Liit, Maksu- ja Tolliamet, Politsei- ja Piirivalveamet, Raviamet, Tervise Arengu Instituut, Terviseamet, Tervisekassa, Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus, Eesti Infektsioonhaiguste Selts, Eesti Mikrobioloogia Selts, Eesti Haiglate Liit, Eesti Laborimediitsiini Ühing, Õiguskantsleri büroo.

**Defineeritakse ja kinnitatakse lõplikult koostöös kaasatava koostöömeeskonnaga

Lisa: Koostöö arengukiirendi eelarve

Nimi ja ametikoht
(Allkirjastatud digitaalselt)